

ইবছেনৰ ৱাইল্ড ডাকৰ অনুবাদ বনহংসী: এক অধ্যয়ন

ভাস্কৰী বৰুৱা

সংক্ষিপ্তসাৰ:

সাহিত্যৰ এক অন্যতম উপাদান হৈছে নাটক। নাটকক যৌগিক কলা বুলি কোৱা হয় কাৰণ নাটক এখন পাঠ কৰাৰ লগতে শ্ৰব্য আৰু অভিনয়ৰ জৰিয়তে দৃশ্য মাধ্যমেৰেহে পূৰ্ণতা লাভ কৰে। অভিনয়ৰ জৰিয়তে পৰিৱেশন কৰা হয় বাবে নাটকক পৰিৱেশ্য কলা বুলিও ক'ব পাৰি। সময়ৰ পৰিৱৰ্তনৰ লগে লগে সাহিত্য তথা নাটকৰ বিষয়বস্তু, কলা-কৌশলৰো পৰিৱৰ্তন হৈ আহিছে। নাট্যকাৰসকলে নাটকৰ মাধ্যমেৰে নতুন নতুন চিন্তা চৰ্চাৰে নতুন দৃষ্টিভংগীৰ সূচনা কৰিছে। দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ পৰৱৰ্তী সময়ত ৰোমাণ্টিক নাটকৰ গতানুগতিক চিন্তাৰ পৰিৱৰ্তে নাট্যকাৰসকলে বাস্তৱধৰ্মী নাটকক আকোঁৱালী লয়। শ্বেইক্সপীয়েৰৰ ৰোমাণ্টিক নাট্য-ৰীতিৰ পৰিৱৰ্তে ইবছেনে নাটকৰ মাধ্যমেৰে মানুহৰ অৱচেতন মনৰ কথা ব্যক্ত কৰিলে। প্ৰথমৱস্থাত ইবছেনে সমাজত প্ৰচলিত অন্যায় অবিচাৰসমূহক উপদেশধৰ্মী আৰু সংস্কাৰকামী নাটক ৰচনাৰে প্ৰকাশ কৰে। এনে দুখন নাটক হৈছে- এ ডল্ছ হাউছ আৰু এন এনিমি অব দ্য পিপল। অন্যতম এ ডল্ছ হাউছ নাটকখনে সেই সময়ত নাৰী মুক্তিকলৈ আন্দোলনৰ সৃষ্টি কৰিছিল, একেদৰে এনিমি অব দ্য পিপল নাটকত এজন আদৰ্শবাদী ব্যক্তি আৰু সমাজৰ মাজত মতানৈক্যৰ সৃষ্টি হৈছে। আনহাতে পৰৱৰ্তী সময়ত নাটকত উমৈহতীয়া সামাজিক সমস্যা নিষ্ক্ষিপ্ত নকৰি গাইণ্ডটীয়া চৰিত্ৰ বিশেষৰ ওপৰতহে গুৰুত্ব দিয়ে। ওৱাইল্ড ডাক, ঘোষ্ট ইত্যাদি নাটকৰ মাধ্যমেৰে ব্যক্তিমনৰ কিছুমান ক্ৰিয়া-প্ৰতিক্ৰিয়াক নাটকৰ মাধ্যমেৰে প্ৰকাশ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। এই আলোচনাত ইবছেনৰ ওৱাইল্ড ডাক নাটকৰ অসমীয়া অনুবাদ সম্পৰ্কে অধ্যয়ন আগবঢ়োৱা হৈছে।

আৰম্ভণি:

সাহিত্যৰ এক অন্যতম উপাদান হৈছে নাটক। নাটকক যৌগিক কলা বুলি কোৱা হয় কাৰণ নাটক এখন পাঠ কৰাৰ লগতে শ্ৰব্য আৰু অভিনয়ৰ জৰিয়তে দৃশ্য মাধ্যমেৰেহে পূৰ্ণতা লাভ কৰে। অভিনয়ৰ জৰিয়তে পৰিৱেশন কৰা হয় বাবে নাটকক পৰিৱেশ্য কলা বুলিও ক'ব পাৰি। সময়ৰ পৰিৱৰ্তনৰ লগে লগে সাহিত্য তথা নাটকৰ বিষয়বস্তু, কলা-কৌশলৰো পৰিৱৰ্তন হৈ আহিছে। নাট্যকাৰসকলে নাটকৰ মাধ্যমেৰে নতুন নতুন চিন্তা চৰ্চাৰে নতুন দৃষ্টিভংগীৰ সূচনা কৰিছে। এনেদৰে দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ পৰৱৰ্তী সময়ত ৰোমাণ্টিক নাটকৰ গতানুগতিক চিন্তাৰ পৰিৱৰ্তে নাট্যকাৰসকলে বাস্তৱধৰ্মী নাটকক আকোঁৱালী লয়। ইউৰোপীয় নব্য নাটকৰ চিন্তা ধাৰাই বিশ্বৰ আন আন দেশৰ লগতে ভাৰত তথা অসম ৰাজ্যকো স্পৰ্শ কৰিলে। ইতিমধ্যে অসমত অতীজৰে পৰা ভক্তি মাহাত্ম্য প্ৰকাশক অংকীয়া নাটৰ প্ৰচলন আছিল। ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষভাগত পশ্চিমীয়া ইংৰাজী নাটকৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হৈ ৰাম নৰমী [১৯৫৭] নাটেৰে

আধুনিক নাটকৰ শুভাৰম্ভণী ঘটে অৱশ্যে প্ৰথম মঞ্চত অভিনীত অসমীয়া নাটক সন্দৰ্ভত মদন শৰ্মাই এইদৰে কৈছে- “ৰাম-নৰমী মঞ্চত হোৱাৰ কথা জনা নাযায় আনহাতে হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ কানীয়াৰ কীৰ্তন [১৮৬১] প্ৰথমে আধুনিক মঞ্চত অভিনীত নাটক বুলি জনা যায়”। [শৰ্মা ১৫৪] অসমীয়া নাট্য পৰিক্ৰমাত পৰৱৰ্তী সময়চোৱাত অসমৰ ৰঙ্গমঞ্চত নতুন নতুন পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা আৰু কলা-কৌশলেৰে নাট মঞ্চস্থ হ’বলৈ ধৰে। এনেদৰে বিংশ শতিকাৰ প্ৰায় মাজভাগৰে পৰা বাস্তৱধৰ্মী, উদ্ভূত, ব্ৰেখটীয় আৰু বিভিন্ন প্ৰতীকাত্মক নাটক মঞ্চস্থ হ’বলৈ ধৰে।

দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধই সমগ্ৰ বিশ্ববাসীৰ চিন্তা-চৰ্চাৰ আমূল পৰিৱৰ্তন ঘটায়। বিশ্বযুদ্ধৰ পৰৱৰ্তী কালত শ্বেইক্সপীয়েৰৰ ৰোমাণ্টিক নাট্য-ৰীতিৰ পৰিৱৰ্তে অসমীয়া নাট্যকাৰসকলে হেনৰিক ইবছেন, বাৰ্ণাৰ্ড শ্ব, গলচ্‌ৱৰ্ডি আদি বাস্তৱবাদী চিন্তাশীল নাট্যকাৰৰ নাট্য আদৰ্শৰ দ্বাৰাহে প্ৰভাৱিত হয়। ইতিমধ্যে জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাই নাটকৰ জৰিয়তে অসমীয়া নাট্যকাৰসকলক ইবছেনৰ নাট্য-ৰীতিৰ লগত পৰিচয় কৰাই দিয়ে। সামাজিক সমস্যাসমূহক কেন্দ্ৰ কৰি ৰচিত এনে কেইখনমান নাটক হ’ল- জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ লভিতা, কাৰেঙৰ লিগিৰি, সাৰদা বৰদলৈৰ মগৰীবৰ আজান, পহিলা তাৰিখ, ফণী শৰ্মাৰ চিৰাজ, কিয়, প্ৰবীণ ফুকনৰ শতিকাৰ বান, লক্ষ্যধৰ চৌধুৰীৰ নিমিলা অংক, ফণী তালুকদাৰৰ জুয়ে পোৰা সোণ, অৰুণ শৰ্মাৰ জিনটি আদি। এনেধৰণৰ নাট্যকাৰসকলৰ মৌলিক সৃষ্টিৰ ওপৰিও অনুবাদ নাটকেও অসমীয়া নাটকক সমৃদ্ধ কৰি আহিছে। ১৮৮৮ চনত শ্বেইক্সপীয়েৰৰ দ্য কমেডি অব এৰৰচ নাটকৰ অসমীয়া অনুবাদ হৈছে ভ্ৰমৰঙ্গ। নাটকখনৰ অনুবাদকসকল ক্ৰমে-ৰমাকান্ত বৰুৱা, ঘনশ্যাম বৰুৱা, গুণ্জানন বৰুৱা আৰু ৰত্নধৰ বৰুৱা। প্ৰাক্ স্বাধীনতা কালত শ্বেইক্সপীয়েৰৰ নাটকসমূহ অনুবাদ কৰা কেইজনমান অসমীয়া নাট্যকাৰ হৈছে-দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা, পদ্মধৰ চলিহা, অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা, নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈ আদি। কিন্তু স্বৰাজ্যোত্তৰ কালৰ পৰা শ্বেইক্সপীয়েৰৰ নাটকেই নহয় পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ আন আন জনপ্ৰিয় নাটকো অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰা হয়। এই সময়ৰ কেইজনমান নাট্যকাৰ হৈছে- প্ৰফুল্লদত্ত গোস্বামী, সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱা, অমৰেন্দ্ৰ কলিতা, নৱকান্ত বৰুৱা, দুলাল ৰয়, শৈলেন ভৰালী ইত্যাদি।

শ্বেইক্সপীয়েৰৰ ৰোমাণ্টিক নাট্য-ৰীতিৰ পৰিৱৰ্তে ইবছেনে নাটকৰ মাধ্যমেৰে মানুহৰ অৱচেতন মনৰ কথা ব্যক্ত কৰিলে। প্ৰথমৱস্থাত ইবছেনে সমাজত প্ৰচলিত অন্যায় অবিচাৰসমূহক উপদেশধৰ্মী আৰু সংস্কাৰকামী নাটক ৰচনাৰে প্ৰকাশ কৰে। এনে দুখন নাটক হৈছে- এ ডল্‌ছ হাউছ আৰু এন এনিমি অব দ্য পিপল অন্যতম। এ ডল্‌ছ হাউছ নাটকখনে সেই সময়ত নাৰী মুক্তিক লৈ আন্দোলনৰ সৃষ্টি কৰিছিল, একেদৰে এনিমি অব দ্য পিপল নাটকত এজন আদৰ্শবাদী ব্যক্তি আৰু সমাজৰ মাজত মতানৈক্যৰ সৃষ্টি হৈছে। আনহাতে পৰৱৰ্তী সময়ত নাটকত উমৈহতীয়া সামাজিক সমস্যা নিষ্ফিপ্ত নকৰি গাইগুটীয়া চৰিত্ৰ বিশেষৰ ওপৰতহে গুৰুত্ব দিয়ে। ওৱাইল্ড ডাক, ঘোষ্ট ইত্যাদি নাটকৰ মাধ্যমেৰে

ব্যক্তিমনৰ কিছুমান ক্ৰিয়া-প্ৰতিক্ৰিয়াক নাটকৰ মাধ্যমেৰে প্ৰকাশ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। ইবচেনৰ মনৰ এই পৰিৱৰ্তন সম্পৰ্কে তাৰিণীকান্ত ভট্টাচাৰ্যই এইদৰে ব্যাখ্যা আগবঢ়াইছে—

এতিয়াৰ পৰা তেওঁৰ সাহিত্যত এটা নতুন ভংগী দেখা গ'ল। তেওঁ কোনো নীতিৰ প্ৰতিপাদন নকৰে; কেৱল বিচিত্ৰ ধৰণৰ চৰিত্ৰহে অঙ্কিত কৰিবা। এই চৰিত্ৰবোৰে স্বাভাৱিকভাৱে যদি কোনো নীতি প্ৰতিফলিত কৰে, তেন্তে আৰ্টৰ ফালৰপৰা সিয়েই যথেষ্ট হ'ব। কনফিউছিয়াছে কৈছিল, “সজলোকৰ প্ৰভাৱ বতাহৰ দৰে, সাধাৰণ লোকৰ প্ৰভাৱ ঘাঁহৰ নিচিনা। বতাহ বলে; কিন্তু ঘাঁহ একে ধৰণে হালো।” ইবচেনৰ সাহিত্যই এতিয়াৰপৰা বতাহৰদৰে বলিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। আগৰ সংগ্ৰামী কৰ্কশতাৰ ঠাইত নতুন ছন্দ, নতুন কবিতা আৰু নতুন ব্যঞ্জনৰ আগমন হ'ল। ‘ৱাইল্ডডাক’ বা ‘বনহংসী’ নাটকত এই নতুন ভঙ্গী প্ৰথমতে পোৱা গ'ল। [ভট্টাচাৰ্য ১৭৪]

ইবচেনৰ বহুকেইখন নাটক ইতিমধ্যে অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰা হৈছে। এ ডলছ হাউছ [১৮৭৯] নাটকখন পদ্ম বৰকটকীয়ে ১৯৫৯ চনত পুতলা ঘৰ নামেৰে অনুবাদ কৰে। একেদৰে ঘোষ্টছ [১৮৮১] এন এনিমি অৱ দি পিপল [১৮৮২] আৰু ৱাইল্ড ডাক [১৮৮৫] নাটকেইখন ক্ৰমে মহেন্দ্ৰ বৰাই ভুত [১৯৬৫], শশী শৰ্মা আৰু অমৰেন্দ্ৰ কলিতাই গণশত্ৰু [১৯৯৩] আৰু ৱাইল্ড ডাক নাটকখন সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাই বনহংসী [১৯৬১] নামেৰে অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰিছে। নাটকেইখন অনুবাদ কৰোঁতে আক্ষৰিক আৰু কিছু পৰিমাণে ভাৱানুবাদৰ সহায় লৈছে। এই আলোচনাত ৱাইল্ড ডাক নাটকখনৰ মূল কাহিনী, চৰিত্ৰসমূহৰ বিশ্লেষণ আৰু অনুবাদ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে।

ৱাইল্ড ডাক নাটকৰ মূল কাহিনী:

ৱাইল্ড ডাক নাটকখনৰ কাহিনীভাগ চমুকৈ এনেধৰণৰ— ভাৰ্লে নামৰ শিল্পপতি এজনে অৱসৰপ্ৰাপ্ত সৈনিক একডালৰ সৈতে যৌথভাৱে কাঠৰ ব্যৱসায় আৰম্ভ কৰে। তেওঁলোকে এবাৰ চৰকাৰী হাবিৰ পৰা বে-আইনীভাৱে কাঠ কটা দোষত অভিযুক্ত হয়। বিচাৰত অৱশ্যে ভাৰ্লে হাত সাৰি যায় কিন্তু একডাল জেলত যাব লগা হয়। ইফালে ভাৰ্লেৰ ব্যৱসায়ত ক্ৰমান্বয়ে উন্নতি হয়। অৱশ্যে ভাৰ্লেৰ সমাজত উচ্চ স্থান আছিল যদিও তেওঁ চৰিত্ৰহীন প্ৰকৃতিৰ লোক আছিল। নিজৰ পত্নীক প্ৰতাৰণা কৰি তেওঁৰ ঘৰত কাম কৰা গাভৰু ছোৱালী ছিনাক লগত শাৰীৰিক সম্পৰ্ক গঢ়ি তুলিছিল। স্বামীৰ এনে স্বভাৱৰ বিষয়ে ভাৰ্লেৰ ঘৈণীয়েকে বুজিব পাৰিছিল সেয়েহে ছিনাক ঘৰৰ পৰা তেওঁ খেদি পঠিয়াইছিল। ইফালে ভাৰ্লেৰ স্বভাৱৰ কোনো পৰিৱৰ্তন হোৱা নাছিল, সেয়েহে ঘৈণীয়েকে বেছিকৈ সুৰাপান কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল আৰু এনেদৰে তেওঁৰ মৃত্যু হৈছিল।

পত্নীৰ মৃত্যুৰ পিছত ভাৰ্লে পুনৰ ছিনাক ঘৰলৈ আনিছিল কিন্তু কিছুদিন পিছতেই তেওঁ বন্ধু একডালৰ পুত্ৰ ইয়ালমাৰৰ লগত বিয়া পাতি দিয়ে। নিজৰ গাঠিৰ ধন খৰছ কৰি বিয়া পতাই দিয়াৰ ওপৰিও

ইয়ালমাৰক জীৱিকা উপাৰ্জনৰ পথ হিচাপে ফটোৰ ষ্টুডিঅ এটা খুলি দিয়ে। বিয়াৰ কিছুদিন পিছত ছিনাই এজনী ছোৱালী জন্ম দিয়ে, তাইৰ নাম হেডভিগ ৰাখো। ইতিমধ্যে ভাৰ্লেৰ পুত্ৰ গ্ৰেগাৰ্ছে সকলো কথা বুজি পোৱাত মাতৃৰ প্ৰতি কৰা নিৰ্মম ব্যৱহাৰৰ বাবে গ্ৰেগাৰ্ছে পিতৃক ঘৃণা কৰিবলৈ ল'লো। ভাৰ্লে এইবাৰ মিছেছ ছৰী নামৰ বিধৱা তিৰোতা এগৰাকীক বিয়া কৰাবলৈ প্ৰস্তাৱ আগবঢ়ায়। গ্ৰেগাৰ্ছে তেতিয়া ছিনাক লৰালৰিকৈ ইয়ালমাৰৰ লগত বিয়া দিয়াৰ আঁৰৰ ৰহস্য জানিব বিচাৰে আৰু তেওঁৰ মনত তেতিয়া হেডভিগ ভাৰ্লে নে ইয়ালমাৰৰ সন্তান এই লৈ সন্দেহ উপজো। গ্ৰেগাৰ্ছে নিজৰ ঘৰ ত্যাগ কৰে আৰু বন্ধু ইয়ালমাৰৰ ঘৰত থাকিবলৈ লয়। গ্ৰেগাৰ্ছে ভাবিলে যে প্ৰতাৰণাৰ মাজেৰে সম্পাদিত হোৱা বিবাহ কেতিয়াও প্ৰকৃত বিবাহ হ'ব নোৱাৰে। সেয়েহে ছিনা আৰু ইয়ালমাৰে অতীতৰ সকলোবোৰ ঘটনা ইজনে আনজনক কোৱা উচিত। তেওঁৰ মতে সকলো গোপনীয়তা স্বামী-স্ত্ৰীয়ে ইজনে আনজনৰ লগত প্ৰকাশ কৰি ক্ষমা স্বীকাৰোক্তিৰে নতুনকৈ প্ৰকৃত আৰু বিমল দাম্পত্য সুখ লাভ কৰিব পাৰিব।

ইয়ালমাৰৰ ঘৰখন ছিনাই আটোম-টোকাৰিকৈ ৰাখিছিল। হাঁহ, পাৰ, কুকুৰা আদিৰে ঘৰখন পৰিপূৰ্ণ আছিল। তদুপৰি এজনী পাখি ভগা বনৰীয়া হাঁহো তেওঁলোকে আদৰ যত্ন কৰি ৰাখিছিল। বনৰ এই হাঁহজনী হাৰ্লেৰ গুলীত পাখি ভাঙি পিতনিত পৰি আছিল। তাৰপৰা হাঁহটো বুটলি আনি হেডভিগক দিয়ে। কণমানিজনীয়ে অতি মৰমেৰে হাঁহটোৰ যত্ন লয়। ছিনায়ো অতীতৰ ঘটনাবোৰ পাহৰি ইয়ালমাৰ আৰু শহুৰেক একডালৰ আদৰ যত্নত কৰি দিনবোৰ অতিবাহিত কৰিছিল। কিন্তু হঠাৎ তেওঁলোকৰ সংসাৰত আউল লাগে। গ্ৰেগাৰ্ছে মনৰ সকলোবোৰ সন্দেহ ইয়ালমাৰৰ আগত ব্যক্ত কৰে। ছিনা আৰু ভাৰ্লেৰ মাজত থকা সম্পৰ্ককলৈ ইয়ালমাৰ আৰু ছিনাৰ মাজৰ সম্পৰ্ক বেয়া হ'বলৈ ধৰে। তদুপৰি ইয়ালমাৰে আগৰদৰে হেডভিগক মৰম আদৰ কৰিবলৈ এৰি দিয়ে। পিতৃৰ মৰমৰ পৰা বঞ্চিত হেডভিগৰ মনত বহুতো প্ৰশ্নৰ সৃষ্টি হয় আৰু গ্ৰেগাৰ্ছৰ আগত কান্দিবলৈ ধৰে। কণমানি হেডভিগক গ্ৰেগাৰ্ছে কয় যে তাইৰ অতিকৈ মৰমৰ বস্তু ত্যাগ কৰিব পাৰিলে পিতাকৰ ক্ৰোধ কমি যাব আৰু পুনৰ তাই পিতাকক ঘূৰাই পাব। হেডভিগৰ বাবে প্ৰাণৰো প্ৰাণ আছিল সেই বনহংসীজনী।

আনফালে পিতাকৰ মৰমৰ পৰাও তাই আতৰি থাকিব নোৱাৰে। সেয়েহে শেষত গ্ৰেগাৰ্ছৰ কথা মতে বনহংসীক হত্যা কৰিবলৈ তাই সিদ্ধান্ত লয়। আনফালে গ্ৰেগাৰ্ছেও ইয়ালমাৰক বুজাবলৈ লয় যে হেডভিগে তাইৰ প্ৰিয় বনহংসীটো হত্যা কৰি পিতাকৰ ক্ৰোধ উপশম কৰিব খুজিছে। তেনে সময়তে ওপৰৰ পৰা গুলীৰ শব্দ শুনে আৰু তেওঁলোক ওপৰৰ কোঠালিলৈ দৌৰে। কিন্তু তাত বনহংসী নহয় হেডভিগৰ দেহটোহে নিখৰ হৈ তেজেৰে লুতুৰি পুতুৰি হৈ পৰি আছে। দৰাচলতে হেডভিগে বনহংসীক হত্যা কৰিবলৈ গৈ সাহস নহ'ল কাৰণ তাই বনহংসীক অতি বেছি ভাল পাইছিল। শেষত হেডভিগৰ মনৰ মাজতেই এখন যুদ্ধ চলে আৰু আত্মহত্যা কৰাৰ সিদ্ধান্ত লয়।

নাটকীয় চৰিত্ৰৰ মনোবিশ্লেষণঃ

ইবছেনৰ দ্বাৰা ৰচিত এখন অন্যতম নাটক হৈছে ৱাইল্ড ডাক। এই নাটকখন ১৮৮৪ চনত লিখি উলিয়ায়। নাট্যকাৰৰ দৃষ্টিত সত্য আৰু ভ্ৰান্তিৰ মাজেৰেই জীৱন অতিবাহিত হয়। নাটকখনৰ মূল উদ্দেশ্য সমাজ সংস্কাৰ নহয়। ইয়াত সমাজৰ কিছুমান ভিন্ন মানসিকতাৰ চৰিত্ৰ দেখুওৱা হৈছে। কোনো এটা চৰিত্ৰকে নায়ক নায়িকা হিচাপে বিশেষ গুৰুত্ব দিয়া হোৱা নাই। সকলো ব্যক্তিৰ জীৱনতে কিছুমান অপ্ৰিয় সত্য ঘটনা গোপনে থাকে আৰু সময়ৰ লগে লগে এইবোৰ অতীত হৈ পৰে। মানুহ এনেদৰে ভৱিষ্যতৰ দিশে আগবাঢ়িবলৈ বাধ্য। অতীতৰ ভুল বা বেয়া স্মৃতিৰ মাজত নিজকে সদায় ৰাখিলে জীৱনটো যেন গতিহীন হৈ পৰিব। এনেদৰে ভাল-বেয়া স্মৃতিৰ লগতে সঁচা-মিছাৰ মাজেৰে জীৱনে গতি কৰে।

নাটকখনত প্ৰায় প্ৰতিটো চৰিত্ৰই একধৰণে নিজৰ মাজত যুঁজ দিছে। এই মানসিক দ্বন্দ্বৰ পৰা কণমানি হেডভিগো হাত সাৰিব পৰা নাই। পিতৃৰ মৰমৰ পৰা বঞ্চিত হোৱাত হেডভিগ শোকত ভাগি পৰে। কি কৰিলে পুনৰ দেউতাকক ঘূৰাই পাব তাকে লৈ হেডভিগ চিন্তাত পৰিছিল। গ্ৰেগাৰ্ছৰ উপদেশ অনুযায়ী বনৰ হাঁহজনীক গুলিয়াবলৈও তাই সাজু হৈছিল। এফালে দেউতাকৰ মৰম আনফালে মৰমৰ বনহংসীজনী। শেষত তাই নিজেই মৃত্যুৰ পথ বাচি লৈছিল।

নাট্যকাৰে প্ৰত্যেকজন নাটকীয় চৰিত্ৰৰ মনটো উদঙাই দেখুৱাবলৈ সক্ষম হৈছে। বৃদ্ধ ভাৰ্লেৰ এজন ফোপোলা আদৰ্শবাদী চৰিত্ৰৰ ৰূপত দাঙি ধৰিছে। ডেকা অৱস্থাত নিজৰ পত্নী থকা স্বত্বেও ঘৰৰ কাম কৰা ছিনাৰ লগত তেওঁ অবৈধ সম্পৰ্ক স্থাপন কৰিছে। শেষত সমাজৰ দৃষ্টিত ধূলি চটিয়ায় ছিনাক বন্ধুৰ পুত্ৰলৈ বিয়া দিছে আৰু ছিনাৰ গিৰীয়েকক সংস্থাপনৰ ব্যৱস্থাও কৰি দিছে। ভাৰ্লেৰ মনত অনুশোচনা নথকা নহয়। সেয়েহে বৃদ্ধকালত বন্ধু একডালক বছৰি এশ পাউণ্ড ভাত্ৰা দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰে আৰু তেওঁৰ মৃত্যুৰ পিছত হেডভিগ এই দানৰ উত্তৰাধিকাৰী হ'ব বুলি জনায়।

ভাৰ্লেৰ পুত্ৰ গ্ৰেগাৰ্ছ চৰিত্ৰৰ ক্ষেত্ৰত দেউতাকৰ লগত মিল নাছিল। যুৱ অৱস্থাত তেওঁ দেউতাকৰ কু-কৰ্মৰ অনুসন্ধান কৰে। গ্ৰেগাৰ্ছৰ মতে হেডভিগ প্ৰকৃততে ভাৰ্লেৰ সন্তান। সেয়েহে এই সত্যটো ইয়ালমাৰে জনা উচিত। তেওঁৰ মতে সম্পৰ্ক এটা মিছাৰ ভিত্তিত চলি থকা উচিত নহয়। সকলোবোৰ কথা জনাৰ পিছতহে সম্পৰ্ক এটা গাঢ় হৈ পৰে। সেয়ে গ্ৰেগাৰ্ছে ইয়ালমাৰক সকলোবোৰ ঘটনা বিৱৰি কয়। গ্ৰেগাৰ্ছে ইয়ালমাৰ আৰু ছিনাৰ সম্পৰ্কতো বেয়া হোৱাতো বিচৰা নাছিল বৰং গাঢ় হোৱাটোহে বিচাৰিছিল। তেওঁৰ দৃষ্টিত বিবাহক সত্যৰ শুদ্ধ ভেটিত প্ৰতিষ্ঠিত কৰা উচিত।

ব্যক্তিভেদে চিন্তা-ধাৰাৰ পাৰ্থক্য আছে। গ্ৰেগাৰ্ছৰ দৰে ইয়ালমাৰে কিন্তু কথাবোৰ নাভাবো। সেয়েহে ছিনা আৰু ভাৰ্লেৰ মাজত থকা সম্পৰ্কৰ বিষয়ে ইয়ালমাৰে সহজে মানি ল'ব নোৱাৰিলে। ইয়ালমাৰৰ মতে এয়া এক ক্ৰূৰ প্ৰতাৰণা। তদুপৰি হেডভিগকো আগৰদৰে তেওঁ মৰম আদৰ কৰিব নোৱাৰিলে। হেডভিগৰ

মৃত্যুত ছিলা আৰু ইয়ালমাৰৰ সম্পৰ্কতো আকৌ আগবঢ়ে হ'ব নে নহয় এয়াও নাট্যকাৰৰ বাবে এটা প্ৰশ্ন হৈ বৈছে।

নাৰী চৰিত্ৰ হিচাপে ছিলা এগৰাকী সহজ সৰল নাৰীৰ প্ৰতীক। সময়ৰ লগে লগে ছিলাই নিজকে খাপ খুৱাই লৈছে। বৰ্তমানৰ জীৱনত ছিলাই অতীত কলঙ্কৰ ছাঁ পৰিব দিয়া নাই। ছিলাৰ মনত ভাৰ্লেৰ প্ৰতি কোনো ধৰণৰ ক্ষোভ, প্ৰতিশোধ বা আক্ষেপৰ ভাৱ নাট্যকাৰে প্ৰতিফলিত কৰা নাই। ছিলাই মাথোঁ সকলোবোৰ কথা সামৰি জীৱনত আগবাঢ়ি গৈছে। এগৰাকী বোৱাৰী, পত্নী আৰু মা হিচাপে ছিলাই সকলোবোৰ দায়িত্ব কোনো ধৰণৰ আক্ষেপ নোহোৱাকৈ পালন কৰি ঘৰখন মৰমেৰে বান্ধি ৰাখিছে।

নাটকখনৰ শেষত হেডভিগৰ মৃত্যুত ইয়ালমাৰ আৰু ছিলা পুনৰ পৰস্পৰৰ ওচৰ চাপি আহিছে। গ্ৰেগাৰ্ছে ভাবিলে যে যি হওঁক হেডভিগৰ আত্মত্যাগে সকলো সমস্যা দূৰ কৰিলে সেয়ে ওচৰৰ ডাক্তৰ ৰেলিঙক কয় যে হেডভিগৰ মৃত্যু অসৰ্থক নহয়। তেতিয়া ৰেলিঙে এইদৰে কয় –

“Relling. Most people are ennobled when they stand sorrowing by dead. But how long do you suppose this fine feeling will last with him?” (Ibsen 140)

ডাক্তৰৰ মতে সন্তানৰ আত্মোৎসৰ্গৰ দৃশ্যই খন্তেকৰ বাবেহে পিতৃৰ অন্তৰ শুদ্ধ কৰিব পাৰে কিন্তু এয়া চিৰস্থায়ী নহয় কাৰণ এনে কৰুণ ঘটনাও এদিন অস্পষ্ট স্মৃতিত পৰিণত হয়। এনেদৰে ৱাইল্ড ডাক নাটকখনত চৰিত্ৰসমূহৰ মনস্তাত্ত্বিক দিশ আৰু সময়ৰ লগে লগে চৰিত্ৰৰ মানসিক পৰিৱৰ্তন প্ৰতিফলিত হৈছে।

ৱাইল্ড ডাক নাটকৰ অসমীয়া অনুবাদ বনহংসী

ৱাইল্ড ডাক নাটকখন সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাই ১৯৬১ চনত ‘বনহংসী’ নামে অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰিছে। অনুবাদত মূল নাটকৰ কাহিনীৰ বিষয়বস্তুৰ কোনো সাল-সলনি কৰা হোৱা নাই। মূল নাটকত চৰিত্ৰৰ সংখ্যা তেইশজন যদিও অনুবাদত মূল চৰিত্ৰ হিচাপে ন জন আৰু চাৰিজন গৌণ চৰিত্ৰৰে নাটকখনক সম্পূৰ্ণ ৰূপ দিছে। অনুবাদকে চৰিত্ৰসমূহৰ নামবোৰক অসমীয়া ৰূপত এইদৰে সজাই তুলিছে– গ্ৰেগাৰ্ছ ওৰফে গিৰিশেখৰ, ইয়ালমাৰ, হেডভিগ, ৰেলিঙ মলভিকক ক্ৰমে– হেমী, ৰমেন, কটকী, মহেন্দ্ৰ নাম দিয়া হৈছে। এনেদৰে অনুবাদকে শিৰোনাম, চৰিত্ৰৰ নাম, পৰিৱেশ, খাদ্যাভ্যাষ ইত্যাদি বিভিন্ন বিষয়বোৰ অসমীয়া সমাজৰ লগত খাপ খোৱাকৈ সজাই লৈছে। মূল নাটকত ভাৰ্লেৰ পুতেক ঘৰলৈ অহাত পাৰ্টিৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছে। পাশ্চাত্য সমাজ ব্যৱস্থাত বাহিৰত সকলোৱে একেলগে বহি সুৰাপান কৰাৰ ব্যৱস্থা আছে যদিও অসমীয়া সমাজত এনে এটা পৰিৱেশ সহজভাৱে ল'ব পৰা নাযায়। অনুবাদকে সেয়েহে ইয়াত সুৰাৰ পৰিৱৰ্তে পানী, তামোল-পান, চৰৱৎ আৰু চাহৰ কথা উল্লেখ কৰিছে।

ঠাইভেদে সংস্কৃতিৰ প্ৰাৰ্থক্য আছে। মূল নাটকত চেম্বাৰলেন গীত, বহেমিয়ান নৃত্য আৰু বাঁহীৰ কথা আছে যদিও ইয়াত দিয়া হোৱা নাই অসমীয়া লোকে চেম্বাৰলীন গীত বুজি নোপোৱাটো স্বাভাৱিক অৱশ্যে অনুবাদকে বিহু সুৰীয়া কিছুমান গীতৰ সংযোজন কৰাৰ সুবিধা নথকা নহয়। এনেধৰণৰ স্থানীয় গীতৰ সংযোজন কৌশলে নাটকখনক মৌলিকতা প্ৰদান কৰে।

পশ্চিমীয়া দেশত বিধৱা বিবাহকলৈ কোনো সমস্যা নাই সেয়েহে তাত এই বিষয়ক আইনৰ ব্যৱস্থা নাই অনুবাদত ভীমশেষৰে যেতিয়া সীমাক বিবাহৰ প্ৰস্তাৱ দিয়ে তেতিয়া সীমাই এইদৰে সন্মতি প্ৰকাশ কৰিছে- “বিধৱা বিবাহ অসম্ভৱ বা বে-আইনী নহয়” [বৰুৱা ১৫] এই সংলাপটিৰ জৰিয়তে সীমাই পৰোক্ষভাৱে বিবাহত সন্মতি প্ৰদান কৰিছে। আনহাতে মূল নাটকত মিছেছ ছৰীয়ে এইদৰে উত্তৰ দিছে-

“Yes, it looks like it. Werle has got a special license and so we're going to keep our wedding quite quietly up at the works”. (Ibsen 102)

অনুবাদকে দীঘলীয়া কিছুমান সংলাপৰ অৰ্থৰ পৰিৱৰ্তন নকৰি চুটি চুটি বাক্যৰ প্ৰয়োগ কৰিছে। যেনে- যেতিয়া পিতামলে বীৰেন বৰুৱা মিলিটেৰীৰ কৰ্মকৰ্তা আছিল বুলি কয় তেতিয়া জয়মাধৱে কেৱল ‘হয়নে’ বুলি প্ৰশ্ন কৰিছে। আনহাতে মূলত এনেদৰে কৈছে-

“Yes the Devil he has. He been a lieutenant? (Ibsen 7)

গতিকৈ দেখা যায় যে ৱাইল্ড ডাক নাটকখন অনুবাদ কাৰ্যত অনুবাদকে সম্পূৰ্ণ আক্ষৰিক অনুবাদৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া নাই নাটকখনৰ সামৰণিত কোনো প্ৰশ্নৰ উত্থাপন হোৱা নাই আনহাতে মূল নাটকখন পঢ়িলে একধৰণৰ প্ৰশ্ন আৰু মনত সন্দেহ ৰৈ যায়। মূল নাটকত হেদভিগৰ মৃত্যুৱে ইয়ালমাৰ আৰু ছিনাক কাষ চপাইছে যদিও ৰেলিঙে গ্ৰেগাৰ্ক কয় যে এয়া ক্ষন্তেকৰ বাবেহে হৈছে। ছিনা আৰু ইয়ালমাৰৰ মাজত সৃষ্টি হোৱা কাজিয়া ভাল হৈছে বুলি ক’ব পৰা নাযায়। সন্তানৰ মৃত্যুৰ শোকে মাথো ক্ষন্তেকৰ বাবেহে ইয়ালমাৰৰ ক্ৰোধ, কমাইছে। আনহাতে অনুবাদত মিলনাত্মকভাৱে নাটকৰ পৰিসমাপ্তি ঘটিছে-

গিৰিঃ “এই মৃত্যু অসৰ্থক নহয় হেমেলা হেমীৰ এই আত্ম বলিদানে আমাৰ মনৰ মলিনতা আঁতৰাই আমাক দি গ’ল মহন্তৰ জীৱনৰ সন্ধান। [আৱহ সঙ্গীতৰ সুৰ শীৰ্ষ বিন্দু পোৱাৰ লগে লগে নামি আহে নাটকৰ অন্তিম ঘৰনিকা।]” [বৰুৱা ১৪৪]

গতিকৈ দেখা যায় যে সামৰণিৰ কিছু অংশ অনুবাদত এৰাই চলিছে অৱশ্যে মূল কাহিনী আৰু বিষয়বস্তু একে ৰাখি অসমীয়া সমাজ জীৱনৰ লগত খাপ খোৱাকৈ সংলাপবোৰ সজাই-পৰাই লৈছে। প্ৰয়োজন অনুসাৰে সংলাপবোৰ তেওঁ চুটি দীঘল কৰিছে। তদুপৰি ভাৱৰ স্পষ্টতাৰ বাবে কিছুমান শব্দ আৰু সংলাপ নিজাকৈ সংযোজন কৰিছে।

সহায়ক গ্রন্থপঞ্জী:

অসমীয়া

গোস্বামী, ত্ৰৈলোক্যনাথ। সাহিত্য আলোচনা। বাণী প্রকাশ প্রাইভেট লিমিটেড, ২০১৭।

তালুকদাৰ, নিশিগন্ধা। প্রসংগ: নাটক আৰু কিছু চিন্তা। বান্ধৱ, ২০২২।

বৰুৱা, সত্যপ্ৰসাদ। বনহংসী। দত্তবৰুৱা এণ্ড কোম্পানী, ১৯৬১।

ভট্টাচাৰ্য, তাৰিণীকান্ত। ইবছেনৰ নাট্য প্ৰতিভা। অসম প্ৰকাশন পৰিসদ, ২০১৫।

ভট্টাচাৰ্য, পৰাগ কুমাৰ। পাশ্চাত্য সাহিত্য অধ্যয়ন আৰু অনুবাদ। বনলতা, ২০১৬।

ভৰালী, শৈলেনা। নাট্যকলা: দেশী আৰু বিদেশী। চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, ২০২০।

— অসমীয়া নাটক: স্বৰাজোত্তৰ কাল। চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, ২০১৩।

— নাটক আৰু অন্যান্য। চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, ২০১৯।

ইংৰাজী:

Das, Bijay kumar. A Handbook of Translation Studies. Atlantic, 2013.

Ibsen, Henrik. "The Wild Duck" Translated by Eleanor Mark Aveling. Walter H. Baker & co. 1900